SINONIMIA DIN PERSPECTIVA LEXICOGRAFIEI BILINGVE

CARMEN LOZINSKI
Liceul „Miguel de Cervantes”, Bucureşti

1. Analiza dicţionarelor bilingve în etapa actuală este determinată de interesul sporit al unor categorii largi de utilizatori pentru comunicarea în limbi străine. Unele probleme ale corespondenţelor interlinguale pot fi generale, dar altele pot varia în funcţie de limbile puse în relaţie.

Problemele **sinonimiei interlinguale** nu au făcut obiectul unor studii aprofundate, cercetătorii care le-au abordat limitându-se la observaţii sumare, ilustrate prin câteva exemple din domenii privilegiate, fără a proceda la analiza unui material bogat, care să susţină concluziile de ordin teoretic.

În acest articol, aducem în discuţie câteva probleme comune dicţionarelor bilingve generale, cum ar fi: condiţiile sinonimiei interlinguale, particularităţile definirii sensului prin sinonimie şi echivalenţă interlingvistică, importanţa extralingvisticului în analiza semantică şi în relaţia dintre două limbi[1], care sunt criteriile după care sunt constituite seriile sinonimice înregistrate drept echivalenţe.

În cazul sinonimiei interlingvistice, clasele din limba-ţintă de care dispune vorbitorul pentru selecţia pe care vrea să o facă în comunicare sunt doar sugerate de dicţionarele bilingve, care neglijează multe aspecte în redarea sensului cuvintelor.

Descrierea semantică comparativ-diferenţială pe care o preconizăm pentru echivalenţii propuşi în dicţionarele bilingve româno-spaniole urmăreşte să pună în evidenţă **distanţa dintre clasele stabilite de lexicografi şi clasele descrise cu mijloacele semanticii moderne**.

În felul acesta urmărim să delimităm, pe baza unor exemple analizate de pe poziţiile semanticii moderne şi ale metalexicografiei, nişte situaţii repetabile şi o serie de principii de punere în relaţie a două limbi, în general, şi a limbilor română şi spaniolă, în particular.

Cercetarea noastră urmăreşte, deopotrivă, termeni şi sensuri din limbajul comun şi din limbajele de specialitate, precum şi o serie de termeni şi sensuri create în limba română în ultimele două decenii[2].

---

[1] Majoritatea lingviştilor admit că *fiecare limbă are specificul ei semantic în reflectarea extralingvisticului,* iar în semantica lexicală europeană s-a vorbit chiar de *o creativitate a limbii în raport cu extralingvisticul*, teză dominantă în semantica lexicală europeană.

[2] Pentru alte discuţii şi exemple privind înregistrarea şi echivalarea noilor termeni şi sensuri din limba română în dicţionarele bilingve româno-spaniole, vezi Lozinski (2008, 2009, 2010b, 2011).

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

Materialul ilustrativ a fost selectat din două lucrări lexicografice de referinţă pentru domeniul hispanic[1], dicţionare a căror „lectură”[2] am realizat-o din diferite perspective şi cu alte ocazii, iar demersul de faţă reprezintă *o sinteză a seriei de analize detaliate pe care le-am consacrat acestora*[3].

2. Complexitatea definirii sensului prin **sinonimie interlinguală** a fost semnalată de mulţi autori[4], care coincid asupra faptului că prin sinonimie şi echivalenţă interlingvistică[5] se sistematizează toate problemele semantice din cele două limbi puse în relaţie[6].

Cu toate acestea, majoritatea autorilor s-au limitat la aspectele teoretice ale problemei, materialul concret fiind analizat în mică măsură, iar demonstraţiile acestora sunt sumare şi nu explică modul în care sinonimia şi echivalenţa interlingvistică sunt implicate în organizarea articolelor de dicţionar.

Condiţiile de sinonimie[7] între termenii din două limbi puse în relaţie sunt aceleaşi ca şi în cazul sinonimiei intralingvistice: *identitatea referenţială*, dacă termenii aparţin aceleiaşi variante stilistice, *identitatea semică* sau *echivalenţa semantică* (prin neglijarea a una sau două trăsături semantice) şi *substituţia în context*.

Noţiunea de **echivalenţă interlingvistică**[8] este un concept-cheie în lexicografia bilingvă. Echivalenţele propuse trebuie să releve *sensul şi uzajul termenilor* şi să aibă *aceleaşi valori conotative şi stilistice* cu ale cuvintelor din limba sursă. Un dicţionar bilingv trebuie să indice *gradul de echivalenţă între termenii puşi în relaţie* şi să avertizeze vorbitorul ori de câte ori există o *conotaţie particulară* a cuvintelor indicate ca echivalenţi.

3. Dat fiind faptul că relaţiile de sinonimie şi echivalenţă interlingvistică nu se stabilesc între cuvintele înţelese global, ci între sensuri ale acestora, vom urmări echivalenţele propuse în cazul cuvintelor polisemantice sub aspectul compatibilităţilor sau incompatibilităţilor acestora faţă de sensul avut în vedere[9].

Polisemia[10] *este bine reprezentată în ambele dicţionare,* iar accepţiile cuvintelor sunt prezentate diferenţiat şi la nivelul relaţiilor cu alte cuvinte din aceeaşi categorie semantică.

---

[1] *Dicţionar român-spaniol (DRS$_1$)* (autori Alexandru Calciu, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1979) şi *Dicţionar român-spaniol* (autori Alexandru Calciu, Zaira Samharadze, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2009) *(DRS$_2$)*.

[2] Pentru accepţiile termenului *lectură*, vezi Corbin 1989.

[3] Vezi articolele noastre din *Bibliografie*.

[4] Marello (1993: 33–76), Szende şi Clas (1996: 111–126, 208–211), Bidu-Vrănceanu (2000), Lozinski în articolele citate în *Bibliografie* .

[5] Folosim aceste concepte în accepţiile consacrate de studiile de *metalexicografie* dedicate dicţionarelor bilingve, şi anume de „sinonimie interlinguală” şi „echivalenţă interlinguală”; vezi Marello (1993: 33–76) şi Béjoint și Thoiron (coord. 1996).

[6] Complexitatea definirii prin sinonimie interlingvistică a fost semnalată de mulţi autori: Marello (1993), Szende (1996), Bidu-Vrănceanu (2000), Lozinski (2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015).

[7] Condiţiile de sinonimie la nivelul unei limbi au fost riguros delimitate în semantica românească de Forăscu (2007).

[8] Pentru detalii, vezi Marello (1993) şi Béjoint, Thoiron (coord.) (1996).

[9] Aspectele complexe ale redării polisemiei în dicţionarele bilingve au fost semnalate de Stati (1978: 288-294), Marello (1993: 55-61), Bidu-Vrănceanu (2000), Lozinski (2006, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015).

[10] Pentru discuţii şi exemple privind reprezentarea polisemiei în dicţionarele bilingve vezi Marello (1993), Bidu-Vrănceanu (2000) şi Lozinski (2006).

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

Există cazuri, puţine la număr, în care dicţionarele analizate nu înregistrează toate *accepţiile uzuale* ale cuvintelor polisemantice.

● *Simplificarea polisemiei nu se justifică în cazul unor termeni uzuali*, cum ar fi PLOMBĂ, pentru care, în *DRS1*, sunt înregistrate numai sensul principal, marcat *(med.)*, şi sintagma *a pune o* PLOMBĂ şi echivalenţii *EMPASTE, OBTURACIÓN* şi respectiv *HACER UN EMPASTE (A ALGUIEN)*, iar sensurile secundare de „construcţie care completează spaţiul gol dintre alte două construcţii", şi respectiv „umplere a unei gropi din asfalt" sunt omise, deşi cel puţin acest din urmă sens este uzual şi ridică şi probleme de echivalare.

● La fel, în *DRS1*, pentru A SCÂRŢÂI sunt indicate echivalenţe pentru majoritatea sensurilor din *DEX*, cum ar fi: *(despre uşi, roţi) CENCERREAR, CHILLAR, CHIRRIAR, RECHINAR, GRUÑIR; (despre ramuri în vânt etc.) CRUJIR*; *(despre insecte) CHIRRIAR*; *(despre strune) CERDEAR*; *(fig., despre glas) CHIRRIAR;//a* SCÂRŢÂI *la vioară (fig.) ARAÑAR el violín*. În schimb, nu sunt înregistrate sensuri figurate uzuale ca „a progresa greu, anevoie; a nu funcţiona cum trebuie" sau „a nu se simţi bine, a o duce rău cu sănătatea".

Alteori, dimpotrivă, lexicografii optează pentru *prezentarea amplă a polisemiei unor termeni specializaţi, care nu îşi au locul într-un dicţionar bilingv general*.

● TUMOARE este tratat în *DRS1* ca termen specializat în *medicină* şi *medicină veterinară* şi este marcat în consecinţă. Pentru termenul marcat *(med.)* sunt indicate ca echivalenţi cvasisinonimele *TUMOR*, sinonim interlingvistic uzual, *INCORDIO*, termen consacrat prin uz pentru sensul de „sâcâială, agasare" şi mai puţin pentru sensul de „bubă, tumoare", *LANDRE*, care are un sens specializat pentru „tumoare de mărimea unei ghinde care se formează în zonele glanduloase ale corpului cum ar fi gâtul, subsuorile şi regiunea inghinală" şi termenul uzual, neutru *HINCHAZÓN* „umflătură".

Neutralizarea forţată a trăsăturilor distinctive dintre aceşti echivalenţi are consecinţe importante în selecţia pe care un vorbitor cu o competenţă lingvistică medie în limba spaniolă o poate face între aceştia.

Ceilalţi termeni şi corespondenţi înregistraţi ilustrează decalajul semantic între cele două limbi puse în relaţie. Pentru TUMOARE *de cornee*, şi TUMOARE *pe omuşor* sunt indicaţi corespondenţii corecţi *BERRUECO* şi respectiv *UVA*. În schimb, pentru TUMOARE *la călcâi* este indicat ca echivalent un regionalism, marcat *(Am.), SIETECUEROS*, glosat de dicţionarele spaniole prin „în Columbia, Chile, Ecuador şi Honduras, tumoare care se formează la călcâi, în special la cei care umblă desculţi".

Pentru termenul folosit în medicina veterinară este indicat ca echivalent supraordonat *TUMOR*, iar apoi se recurge la indicaţii sintagmatice între paranteze pentru diversele hiponime ale acestuia, care sunt puse în relaţie cu sinonimele lor interlingvistice: *(pe tendon, la cai) SOBRETENDÓN, (la încheieturi; la cai şi boi) PORILLA, (de dalac) LOBADO, (mică, pe pielea cailor) LECHINO*. La sfârşitul articolului sunt înregistrate sintagmele TUMOARE *benignă,* TUMOARE *malignă* şi *cu* TUMORI şi echivalenţele acestora *TUMOR benigno, TUMOR maligno* şi respectiv *TUMOROSO*.

Dincolo de faptul că, pentru un vorbitor obişnuit, indicarea unor echivalenţi atât de specializaţi din cele două domenii ştiinţifice nu are relevanţă, nu se face o diferenţiere a cvasisinonimelor indicate drept corespondenţi pentru termenul generic, iar sintagmele uzuale TUMOARE *benignă* şi TUMOARE *malignă* apar la sfarsitul articolului.

DRS2 înregistrează şi *noile accepţii* ale unor *termeni polisemantici uzuali* din limba română, pentru care, de cele mai multe ori, lexicografii identifică *sistemul de opoziţii propriu limbii spaniole* şi înregistrează corespondenţii potriviţi.

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

● Dacă pentru echivalarea celor patru sensuri mai vechi ale lui A LEGITIMA (1. a (-şi) dovedi identitatea pe baza unui document legal. 2. *(jur.)* a recunoaşte un copil născut în afara căsătoriei. 3. *(jur.)* a oficializa o căsătorie. 4. *(fig.)* „a justifica, a îndreptăţi") pot fi folosite echivalenţele *IDENTIFICAR, COMPROBAR LA IDENTIDAD, (jur.) LEGITIMAR, HACER LEGÍTIMO (AL HIJO NATURAL), (fig.) JUSTIFICAR, LEGITIMAR*, pentru sensul recent, din limbajul sportiv, al lui *a se* LEGITIMA, acela de „a semna un contract cu un club sportiv", spaniola dispune de un termen specializat contextual şi, prin urmare, înregistrarea acestui nou sens în DRS_2, marcarea prin *(sport)* şi indicarea corespondenţilor respectivi – *FICHAR POR, SUSCRIBIR FICHA POR* – sunt corecte şi binevenite.

● Există o serie de termeni sau sensuri recente care, deşi nu figurează încă în dicţionarele limbii române, se actualizează frecvent, iar înregistrarea, marcarea pe domenii şi glosarea lor în acest dicţionar este binevenită. Este cazul lui ROAMING *(tel.)* pus în relaţie cu *ITINERANCIA* sau al sensului secundar, marcat *(fam.,TV)*, al lui BURTIERĂ („anunţ/text mobil care rulează pe ecranul televizorului"), echivalat prin *RÓTULO MÓVIL* şi *EN TELETEXTO*.

● La fel, sub articolul consacrat lui SONERIE, ar fi fost utilă precizarea că pentru soneria telefonului mobil şi în contextul *logouri şi* SONERII echivalarea nu se mai face prin sinonimul interlingvistic *TIMBRE*, ci prin sintagma specializată contextual *TONOS DE LLAMADA*.

4. Deşi lingviştii au sesizat principalele aspecte ale definirii prin **sinonimie** şi **echivalenţă interlingvistică**, acestea sunt comentate sumar şi nu sunt sistematizate şi ierarhizate ca importanţă astfel încât să se constituie într-o cercetare coerentă şi complexă a acestui tip de relaţii semantice. Analizele noastre au pus în evidenţă următoarele aspecte:

4.1. *Definirea prin cvasisinonime* este soluţia adoptată de majoritatea dicţionarelor bilingve. În cazul cvasisinonimelor se impune o *marcare tipografică* în interiorul articolelor, *prezenţa diferenţiatorilor de sens, a mărcilor stilistice şi a contextelor* pentru delimitarea distanţei contextuale dintre cuvinte şi a distribuţiei acestora, a semelor specifice şi a conotaţiilor lor.

Cel mai adesea, soluţiile lexicografilor pun în evidenţă faptul că **cele două limbi puse în relaţie organizează diferit acelaşi continuum semantic.**

● Sub articolul SÂMBURE, lexicografii DRS_2 identifică sistemul de opoziţii propriu limbii spaniole şi indică corespondenţii potriviţi – SÂMBURE *de caisă/cireaşă/măslină HUESO*, SÂMBURE *de măr/pepene, strugure PEPITA*, iar *de piersică CAROZO* - .

● Pentru MUŞCHI se fac distincţiile între sensul marcat (*anat.)* şi cel marcat *(cul.)*, care sunt puşi în relaţie, în mod corect, cu *MÚSCULO* şi respectiv *SOLOMILLO, FILETE* şi este înregistrată şi expresia recentă în limba română, marcată *(arg.), pentru că aşa vor* MUŞCHII *mei*, pentru care este indicată echivalenţa, uzuală în spaniolă, *PORQUE ME SALE DE LAS NARICES*, alături de care ar fi meritat înregistrate, deoarece sunt conotate stilistic similar, *PORQUE ME SALE DE LOS HUEVOS/DE LOS COJONES*.

● În schimb, articolul consacrat lui BRÂNZĂ nu mai este la fel de bine structurat. Sintagme uzuale cum ar fi BRÂNZA *telemea*, BRÂNZA *topită* sunt înregistrate după expresia BRÂNZA *bună în burduf de câine*, şi după alte sintagme – BRÂNZA *cu găuri*, BRÂNZA *de iepure (pop.)* – care se actualizează mai rar, pentru sintagma BRÂNZĂ *topită* sunt indicate atât echivalenţa, corectă, *QUESO FUNDIDO*, cât şi cea eronată *QUESO TIERNO*, care corespunde sensului de „brânză proaspătă", pentru BRÂNZA *telemea* este

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

selectată echivalenţa *QUESO DE VACA* („brânză de vaci”), iar pentru ocurenţa BRÂNZĂ *de Olanda,* echivalentul uzual *QUESO DE BOLA*, nu este primul selectat în seria propusă – *QUESO DE HOLANDA/DE BOLA/HOLANDÉS*-.

4.2. Alteori punerea în relaţie cu un echivalent se face *prin suspendarea unor opoziţii de sens sau de registru stilistic*.

Mulţi termeni marcaţi *(popular), (regionalism), (învechit)* sunt puşi în relaţie, prin suspendarea opoziţiei de registru stilistic, cu echivalenţi nemarcaţi şi uzuali: CIULNIŢĂ (*reg.*) *REMOLINO, VORÁGINE*, PLAIVAZ *(pop.) LÁPIZ*, POGACE *(pop.) TORTA*, POGHIAZ *(înv.) ALGARA*, POGREBANIE *(înv.) 1. ENTIERRO, SEPULTURA, INHUMACIÓN, 2. (bis.) FUNERAL, MISA*, STOLER *(reg.) CARPINTERO*, SUNDUC *(reg.) BAÚL*, A SUMUŢA *(pop.) AZUZAR*, ŞABANĂ *(înv.) TÚNICA* etc.

Uneori chiar, pentru indicarea unor corespondenţi, *se reţin trăsăturile comune mai multor tipuri de referenţi şi se estompează cele particularizante*. La aceasta soluție se recurge în cazul unor *termeni cu un sens foarte concret, care trimit direct la realitatea extralingvistică specifică* sau al unor *termeni de specialitate*.

● Punând în corespondenţa interlingvistică pe BOTFORI (care este glosat în *DEX* prin „*(reg.)* cizme cu turetci tari şi încreţite la gleznă”) şi *BOTAS* (*PARA MONTAR)* („cizme (de călărie)”), lexicografii *DRS$_1$* au reţinut doar clasarea comună – „obiect de încălţăminte cu carâmbul înalt” – şi au selectat ca echivalent al cuvântului românesc un termen general şi nemarcat.

● O situaţie similară se regăseşte şi în exemplul următor, în care TUF – glosat în *DEXI* prin „*(geol.)* rocă formată prin acumularea şi consolidarea cenuşii, nisipului etc., provenite din erupţiile vulcanice” – este pus în relaţie cu sinonimul interlingvistic *TUFO*, cvasisinonimele *TOBA* („piatră calcaroasă, uşoară şi foarte poroasă care se formează prin depunerea calcarului din apele anumitor izvoare”), *TOSCA* („*(geol.)* varietate de rocă calcaroasă şi uşoară care se formează prin depunerea calcarului din apă în anumite locuri”) şi cu sintagma *PIEDRA VOLCÁNICA* (piatră vulcanică).

Relaţia de echivalenţă dintre aceşti termeni se stabileşte pe baza semelor comune */rocă/, /de tip sedimentar/*, iar diferenţele specifice dintre aceştia, referitoare la *sedimentele care le compun, locul în care se formează, densitatea şi culoarea acestora*, sunt neglijate.

4.3. De multe ori se remarcă *ordinea aleatorie a echivalenţelor propuse sau absenţa corespondentului spaniol uzual în seria indicată*.

● De exemplu, în cazul lui A BATE, *DRS$_1$* înregistrează în primul rând în seria sinonimică verbul *BATIR*, care este specializat contextual în spaniolă pentru A BATE *ouă/frişcă* sau pentru A BATE *un record*.

● Pentru echivalarea lui A ABSOLVI *o şcoală/o facultate*, corespondentul uzual *GRADUARSE*, în *DRS$_1$*, nu este selectat primul în serie, iar pentru A ABSOLVI *o universitate* este indicat şi echivalentul *TOMAR LA BORLA* care, de fapt, se foloseşte pentru A-ŞI LUA TITLUL *de master sau doctor*, aparţine registrului familiar şi înseamnă, în traducere literală, „a-şi lua ciucurele”.

● În *DRS$_2$*, lexicografii nu indică corespondentul neutru şi uzual *SOFÁ* (arhilexemul clasei respective în limba spaniolă) pentru CANAPEA, care este pus în relaţie doar cu lexeme între care diferenţele le marchează semele */de un anumit tip/* şi */cu un număr determinat de locuri/*: *CANAPÉ* („canapea moale”), *CONFIDENTE* („canapea cu două locuri, în formă de S”) şi *TRESILLO* („canapea cu trei locuri”).

● Pentru GAGICĂ este indicat ca prim echivalent termenul din *caló* (argoul ţigănesc) *GACHÍ*, precum şi o serie de alte lexeme care se actualizează rar pentru acest sens (*JA, JAI, CHAVALA, QUERENDONA)*, şi abia la sfârşit cei consacraţi prin uz *-TÍA (BUENA)* şi *PIBA*-.

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

● Pentru echivalarea lui *corp* PROFESORAL sunt indicaţi *CUERPO PROFESORAL* şi *PROFESORADO*, însă sintagma uzuală *PERSONAL DOCENTE* lipseşte din articolul respectiv, iar în cazul contextului PROBE *de admitere la Universitate*, echivalenţa *PRUEBAS DE ACCESO A LA UNIVERSIDAD* ar fi trebuit să fie dublată şi de sintagma uzuală *PRUEBAS/EXAMEN DE SELECTIVIDAD*.

4.4. Sinonimele specializate contextual sunt sinonimele care pot apărea într-o serie de contexte comune, dar care dispun, fiecare dintre ele, de cel puţin un context în care nu se pot substitui reciproc.

De cele mai multe ori, soluţiile ambelor dicţionare pun în evidenţă *sistemul de opoziţii proprii limbii spaniole* şi *corespondenţii specializaţi contextual*:

● Pentru traducerea sensului marcat (*fiz., tehn.*) al lui BATERIE („ansamblu de acumulatoare sau pile electrice care furnizează electricitate“) se foloseşte *PILA*, dar în contextul *a rămâne fără* BATERIE, spaniola îl selectează exclusiv pe *BATERÍA (QUEDARSE SIN BATERÍA)*, iar DRS_2 precizează acest lucru.

● În schimb, pentru cele două subsensuri, recente, ale lui BALSAM, este indicat corespondentul *ACONDICIONADOR*, ceea ce este inexact, acesta acoperind doar sensul „BALSAM *de păr*”, nu şi pe cel de „BALSAM *de rufe*”, căruia i-ar corespunde în spaniolă lexemul *SUAVIZANTE*.

● De asemenea, sub FACULTATE, ar fi trebuit înregistrată sintagma *a face o* FACULTATE, deoarece, în acest caz, spaniola selectează exclusiv substantivul *CARRERA*, în sintagma echivalentă *HACER UNA CARRERA*, şi nu pe *FACULTAD*, pe care vorbitorul cu o competenţă lingvistică medie este tentat să-l folosească.

4.5. Sub unele articole, însă, *lipsesc indicaţiile sintagmatice referitoare la preferinţele sau restricţiile combinatorii* ale echivalenţelor spaniole înregistrate.

● În cazul lui RUDĂ, nu este precizată diferenţa între *FAMILIAR* („rudă de sânge”) şi *PARIENTE* („rudă prin alianţă”), indicaţi drept corespondenţi, deşi articolul este destul de complex şi include şi sintagme mai neobişnuite precum *berbec de* RUDĂ („de prăsilă”).

● COPERTĂ este pus în relaţie cu seria cvasisinonimică *CUBIERTA, TAPA, PORTADA*, deşi între aceste lexeme există o serie de diferenţe: *TAPA* se foloseşte doar pentru coperţile unei cărţi, în timp ce pentru contextul COPERTA *unei reviste* este selectat exclusiv *PORTADA*, iar sintagma recentă *a apărea pe* COPERTA *unei reviste* s-ar traduce prin *APARECER EN LA PORTADA DE UNA REVISTA*.

4.6. Alte soluţii dovedesc *lipsă de rigoare şi/sau inconsecvenţă în redarea conotaţiilor şi păstrarea registrelor limbii* pentru sinonimele interlingvistice propuse.

● Pentru A ŞTERPELI, marcat *(familiar)* în română, în DRS_1 sunt indicaţi corespondenţi, nemarcaţi similar, într-o ordine aleatorie, mergând de la cei neutri ca *HURTAR, ROBAR, SUSTRAER, QUITAR*, la un corespondent ca *RAPIÑAR*, care, conform dicţionarelor limbii spaniole, înseamnă „a fura smulgând cu violenţă”, sau marcaţi ca *(argotic)* – cum este cazul lui *PULIR* („a curăţa”) sau *(ieşit din uz)* – cazul lui *DESPABILAR*.

● Pentru sensul figurat al lui CĂTRĂNIT, marcat puternic sub aspectul */intensităţii/*, sunt indicaţi corespondenţii: *MOHÍNO* („triste, melancólico, disgustado”), *ENFADADO*, neutru şi uzual pentru sensul „supărat”, *AMARGADO, DISGUSTADO* şi *DE MORROS*, care are sensul „bosumflat”.

● La fel, parafraza propusă de DRS_1 pentru echivalarea interjecţiei ZBÂR – *SUGIERE LA IDEA DE ESCALOFRÍO* – este eronată, deoarece *ESCALOFRÍO* înseamnă „fior, frison”, ceea ce nu corespunde sensului interjecţiei româneşti de „cuvânt care imită sunetul produs de zborul păsărilor sau al insectelor, de vibraţia unei coarde, a unui motor etc.”.

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

Şi în *DRS*$_2$ există o serie de *soluţii discutabile sau eronate*, iar discuţia pe seama acestora poate fi utilă pentru o reeditare a acestui dicţionar.

●Pentru VÂNĂTAIE sunt indicaţi, în mod corect, echivalenţii neutri *CARDENAL, MORADURA, MORADO,* termenii, marcaţi *(fam.), MORATÓN* şi *MORETÓN*, termenul *(livr.) EQUIMOSIS*, dar şi *RONCHA*, glosat de dicţionarele limbii spaniole prin „umflătură roşie care apare pe piele, de mărimea unei boabe de fasole, şi care este provocată de pişcătura unei insecte, de o reacţie alergică, etc.”.

● Sintagma TELEFONIE *fără fir* este pusă în relaţie cu *TELEFONÍA SIN HILOS*, deşi echivalenţele posibile, care se actualizează frecvent în limba spaniolă, sunt *TELEFONÍA INALÁMBRICA* şi *TELEFONÍA WIRELESS*, după cum şi PROTEZĂ *dentară* este echivalată printr-o traducere ad litteram – *PRÓTESIS DENTAL* –, în loc de *DENTADURA POSTIZA*, sintagmă consacrată prin uz pentru acest sens.

● Sub RECOLTĂ, sintagma RECOLTĂ *de medalii* este echivalată, în mod incorect, prin *BOTÍN DE MEDALLAS* (*BOTÍN* „obiecte sau bani obţinuţi prin jaf” sau „pradă de război”), în loc de *COSECHA DE MEDALLAS*.

Alteori, *DRS*$_2$ indică drept echivalenţe *termeni şi sintagme inexistente în dicţionarele limbii spaniole*.

● Termenul PILULĂ *anticoncepţională* este pus în relaţie cu *PÍLDORA ANTIBEIBI*, în loc de *PÍLDORA (CONTRACEPTIVA)*, iar *vânzător de* DROGURI cu *DÍLER*, deşi corespondenţii uzuali sunt *VENDEDOR DE DROGAS*, sintagmă nemarcată stilistic, şi termenul argotic *CAMELLO*; pentru A XEROXA şi *hârtie de* XEROX sunt indicaţi corespondenţii *XEROCOPIAR* şi, respectiv, *PAPEL COPIA,* inexistenţi în dicţionarele limbii spaniole, echivalenţele corecte şi uzuale fiind SACAR/HACER FOTOCOPIAS, *FOTOCOPIAR* şi, respectiv, *PAPEL PARA FOTOCOPIADORA*.

4.7. *DRS*$_2$ *nu înregistrează o serie de colocaţii uzuale*, care se actualizează frecvent în limba română contemporană, şi care pun probleme de echivalare. Absenţa acestora privează utilizatorul cu o competenţă lingvistică redusă sau medie în limba spaniolă de informaţii semantice importante sau îl fac să recurgă la traduceri eronate.

● Astfel, nu figurează sub articolele corespunzătoare sintagme precum: COPIE *xerox*, căreia i-ar corespunde lexemul *FOTOCOPIA*; PAGINI *aurii*, pentru echivalarea căreia în limba spaniolă ar trebui selectată sintagma *PÁGINAS AMARILLAS*; MONITORUL *Oficial*, care poate fi pus în corespondenţă cu un echivalent cultural *BOE*, lexicalizare a siglei lui *BOLETÍN OFICIAL DEL* ESTADO; sub TRAFIC apare ocurenţa TRAFIC *de femei*, dar lipseşte cea de TRAFIC *de carne vie*, care se actualizează mai frecvent, şi pentru echivalarea căreia ar trebui selectată sintagma specializată contextual *TRATO DE BLANCAS*.

● Sub articolul LAPTE nu apare ocurenţa LAPTE *integral*, care poate fi pus în relaţie doar cu *LECHE ENTERA* şi nu cu *LECHE INTEGRAL*, cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competenţă lingvistică medie în limba spaniolă.

● O sintagmă uzuală precum ASOCIAŢIE *de locatari/de proprietari* nu este înregistrată nici sub intrarea ASOCIAŢIE, nici sub LOCATAR sau PROPRIETAR, iar utilizatorul dicţionarului va fi tentat să recurgă la traducerea *ASOCIACIÓN DE INQUILINOS/DE PROPIETARIOS*, în locul celei corecte de *COMUNIDAD DE VECINOS*.

● Din unele articole lipsesc o serie de sintagme/contexte recente care presupun o echivalare în spiritul limbii spaniole şi nu o traducere *ad litteram* a acestora: *a face* GRAFITTI *HACER PINTADAS*, PILULA *de a doua zi LA PÍLDORA DEL DÍA SIGUIENTE*, A CONDUCE *imprudent*, a cărei traducere este *CONDUCIR DE FORMA TEMERARIA* şi nu

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

CONDUCIR DE FORMA IMPRUDENTE, cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competenţă lingvistică medie în limba spaniolă.

4.8. O serie de termeni româneşti, din cele mai diverse registre stilistice, sunt puşi în relaţie cu **glose şi parafraze ample** în limba spaniolă: BÂRSANĂ *(OVEJA) DE LANA LARGA (Y ÁSPERA)*, BURTIERĂ (*fam.*) *RÓTULO MÓVIL,* DISPAŞĂ (*com.) LIQUIDACIÓN DE AVERÍA GRUESA,* POSTDECEMBRIST *(ist.) DE DESPUÉS DE DICIEMBRE DE 89,* REZERVATAR *(jur.) PERSONA QUE TIENE DERECHO A LA LEGÍTIMA EN UNA HERENCIA,* SUPAT *(reg.)* („locul de sub pat, spaţiul dintre pat şi duşumea") *ESPACIO DEBAJO DE LA CAMA,* ŞEDITĂ *(exploziv) CHEDITA, PASTA EXPLOSIVA*, TEIER (*pesc.*) *PÉRTIGA (PARA ASUSTAR PECES)*.

Lexicografii *DRS*$_2$ recurg la glosare chiar şi în cazul termenilor care au un corespondent spaniol asemănător formal lexemului românesc, pe care îl dublează cu o parafrază mai mult sau mai puţin amplă. Acestă modalitate, aparent neeconomică, de definire/punere în relaţie este utilă celor care doresc evitarea repetiţiilor supărătoare atunci când construiesc un discurs/text de specialitate în limba spaniolă.

Procedeul este utilizat, de multe ori, pentru echivalarea *terminologiilor de specialitate*: DEFLAŢIE *(ec.) DEFLACIÓN, REDUCCIÓN DE LA CIRCULACIÓN FIDUCIARIA, DIMINUCIÓN DE LOS PRECIOS POR FALTA DE DEMANDA; CAÍDA GENERALIZADA DE LOS PRECIOS*, DEHISCENŢĂ *(bot.) DEHISCENCIA, APERTURA ESPONTÁNEA DEL FRUTO*, DEISM *(filos.) DEÍSMO, CREENCIA EN DIOS BASADA EN LA RAZÓN, DIOS COMO AUTOR DE LA NATURALEZA*, ENDOFASIE *(psihol.) ENDOFASÍA, LENGUAJE INTERIOR*, ENOSIS *(ist.) ENOSIS, UNIÓN DE CHIPRE A GRECIA*, GALANTINĂ *(cul.) GALANTINA (CARNE BLANCA EN GELATINA)*, SINALAGMATIC *(jur.) SINALAGMÁTICO, CON OBLIGACIONES MÚTUAS*, GREMIAL *(bis.) GREMIAL, PAÑO CUADRADO (SOBRE LAS RODILLAS)*, DEFINITOR *(bis. Al Carmelitanilor Desculţi) DEFINITORIO (DE LOS CARMELITAS DESCALZOS),* STEATOZĂ *(med.), ESTEATOSIS, DEGENERACIÓN GRASA*, PROTEINURIE *(med.) PROTEINURÍA, EXCESO DE PROTEÍNAS EN LA ORINA*, SINAPSĂ *(biol.) SINAPSIS, UNIÓN ENTRE EL AXÓN DE UNA NEURONA Y LAS DENDRITIS DE OTRA NEURONA* etc.

În cazul unor termeni de specialitate, care apar nemarcaţi ca atare, glosa spaniolă cu care sunt puşi în corespondenţă este cea care ajută la identificarea domeniului căruia îi aparţin aceştia.

● De exemplu, sensul lui RISBERMĂ, termen hidrotehnic, care apare nemarcat, este elucidat de parafraza *CIMIENTO DE FAJINAS CON PIEDRAS*, PISIFORM, termen necunoscut unui vorbitor obişnuit, este glosat prin *HUESO PISIFORME*, ceea ce îl identifică drept termen anatomic.

4.9. Termenii de specialitate din *botanică, ornitologie, zoologie, ihtiologie* sunt puşi în relaţie cu diverşi corespondenţi spanioli, urmaţi, între paranteze, şi de denumirea latină, pentru identificarea referentului avut în vedere[1]: PITOAŞCĂ *(bot.) BOLETO GRANULADO (BOLETUS GRANULATUS)*, ŞOVAR *(bot.) POA, ESPIGUILLA (POA TRIVALIS) BOIŞTEAN (iht.) FOXINO (PHOXDINUS PHOXDINUS), BARBUN (iht.) BARBO DE MAR (MULLUS BARBATUS), BIBIC (ornit.) AVE FRÍA (VANELLUS VANELLUS), SFRÂNCIOC (ornit.) ALCAUDÓN, PICAGREGA, GAUDÓN, LAYA (LANIUS)* ş.a.

[1] Unii autori recomandă în cazul terminologiilor, atunci când echivalenţele sunt operatorii, dar nu perfect exacte, *completarea acestora cu informaţii de natură enciclopedică*. Vezi în acest sens şi Clas (1996: 208–211).

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

Alteori, însă, avem de-a face cu *o definire vagă*, prin parafrazele *ESPECIE DE PLANTA* „specie de plantă”, respectiv *ESPECIE DE AVE* „specie de pasăre”, urmate de denumirea savantă, singura care ajută la *identificarea referentului* (cazul lui POPILNIC, PLOIER, POALA RÂNDUNICII etc.)[1].

4.10. De multe ori româna şi spaniola *organizează diferit acelaşi continuum semantic* şi din punctul de vedere al *numărului unităţilor lingvistice* folosite. *DRS1*, de exemplu, indică atât cazurile în care lexemelor româneşti le corespund sintagme în spaniolă – A SICTIRI *RECHAZAR CON INSULTOS*, BAROU *(jur.) COLEGIO DE ABOGADOS*, AMPRENTĂ *(stomatologie) CUBETA PARA LA IMPRESIÓN*, ARTIMON *(mar.) PALO DE MESANA*, BĂCAN *(bot.) PALO CAMPECHE* etc. –, cât şi situaţia inversă, în care, pentru acelaşi sens, selecţia se face în plan sintagmatic în română şi respectiv în plan paradigmatic în spaniolă – *cap de* ACUZARE *(jur.) CARGO*, NAVLU *pentru o şalupă LANCHAJE, a deschide cu* ŞPERACLUL *GANZUAR*, *lucrat la* STRUNG *TORNÁTIL* etc.

Și lexicografii *DRS2* indică consecvent situaţiile în care un sens poate fi exprimat printr-un lexem într-o limbă şi printr-o sintagmă în alta: *mâncare de* LEGUME *POTAJE, a da* TÂRCOALE *RONDAR*, LUME *proastă GENTUZA, multă* LUME *(peior.) GENTÍO, cu* MÂNA *goală MANIVACÍO, cu* GURA *căscată (fig.) BOQUIABIERTO, cu două* GURI *(zool.) DISTOMO, legat la* GURĂ *AMORDAZADO, a introduce* CLAUZE *într-un contract CLAUSULAR* ş.a.

5. Dicţionarele analizate nu sunt dicţionare cu contexte, dar fac apel la *diverse alte informaţii sintagmatice*, care ajută la decodarea corectă a sensului, atât în limba sursă, cât şi în limba ţintă, cum ar fi: indicarea între paranteze a sensului pentru care este înregistrat corespondentul spaniol respectiv, indicarea între paranteze a restricţiilor contextuale, co-ocurenţe uzuale, sintagme fixe, locuţiuni, expresii, mărci stilistice[2].

5.1. *DRS2* înregistrează sintagme sau parafraze ample pe care, în mod normal, nu le regăsim într-un dicţionar al limbii române, pentru a semnala existenţa unor lexicalizări în limba spaniolă faţă de „casetele goale” din limba română: SET *de faţă de masă şi şerveţele MANTELERÍA, a scoate faţa de* PERNĂ *DESENFUNDAR*, MĂTURĂ *veche ESCOBAJO, excursionist cu* RULOTA *CARAVANISTA, faşă de legat* BURICUL OMBLIGUERA, *întâlnire a agenţilor de* BURSĂ *BOLSÍN, şedinţă de fumat* HAŞIŞ *(arg.) FUMATA*, NĂFRAMĂ *cu chipul lui Hristos/Cristos – VERÓNICA* ş.a.

5.2. Alteori, aceste contexte şi parafraze ample în limba română pe care le înregistrează autorii *DRS2* au rolul de a introduce **lexicalizări care trimit la o realitate extralingvistică specific hispanică**, la elemente socio-culturale specifice Spaniei şi diverselor ţări din America Latină, diverse evenimente istorice etc.

● Astfel, sub MĂSLINĂ sunt înregistrate sintagme şi parafraze ample, care sunt puse în relaţie cu lexeme care trimit la o realitate extralingvistică specific spaniolă: MĂSLINĂ *sălbatică ACEBUCHINA, borhot de* MĂSLINE *ALPECHÍN, culegător de* MĂSLINE *(după baterea măslinilor) ARRISCADOR, culesul* MĂSLINELOR *ACEITUNADA, ACEITUNERA,*

[1] Vezi şi distincţia pe care o face Marello (1993: 52), între *coresponenţele complete* şi *coresponenţele incomplete* şi modalitatea de recuperare a informaţiilor semantice din limba sursă, în cazul acestora din urmă.

[2] Despre rolul exemplelor, al contextelor şi al mărcilor diastratice în elucidarea sensului lexemelor înregistrate am vorbit în alte articole ale noastre consacrate dicţionarelor bilingve, articole în care am analizat şi o serie de *combinaţii sintagmatice şi de contexte inedite* pentru lexicografia bilingvă româno-spaniolă, care sunt înregistrate pentru prima dată în micro-structura *DRS2*, alături de sintagme, contexte şi unităţi frazeologice uzuale.

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

depozit de MĂSLINE *ACEITUNERO, OLIVERO, (perioadă de) culegere a* MĂSLINELOR *(de masă) VERDEO*.

● Alte contexte trimit la realităţi culturale sau istorice hispanice: *bătăi cu* ROŞII (*la Valencia) LA TOMATINA*, MĂGARUL *la mijloc (joc, Uruguay) MONITO, Guvernul Autonom al* CATALONIEI *GENERALITAT, dat cu* FRANCEZII *(ist. Spaniei) AFRANCESADO,* INVAZIA *franceză din 1808 FRANCESADA*, NĂSCUT *din tată indian şi mamă albă sau invers (Am.) CHOLO, (Ec.) ROTO,* DESCENDENT *din europeni (şi născut în America) CRIOLLO, partizan al unei* DESCHIDERI *politice (Spania) APERTURISTA, limbă spaniolă plină de* GALICISME *GABACHO* etc.

5.3. Un tip special de contexte sunt titlurile de *opere literare, poveşti, fabule, titluri de opere şi piese muzicale, tablouri, sculpturi celebre*. De multe ori, şi la nivelul acestor co-ocurenţe, selecţia în plan paradigmatic sau sintagmatic se face diferit în cele două limbi puse în relaţie, sau se impune o traducere a sensului global sau figurat al operei respective[1].

● Astfel, pentru echivalarea contextului DAMNAŢIUNEA *lui Faust (muz.)* spaniola nu selectează corespondentul marcat *(livresc) DAMNACIÓN,* ci termenul neutru *CONDENACIÓN – LA CONDENACIÓN DE FAUSTO,* iar REVIZORUL *(de Gogol)* este echivalat prin *EL INSPECTOR*, şi nu prin *EL REVISOR,* cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competenţă scăzută sau medie în limba spaniolă, dat fiind faptul că unul din sensurile cu care se actualizează cel mai frecvent acest termen spaniol este acela de „controlor de bilete".

● La fel de oportună este înregistrarea titlului SUFERINŢELE *tânărului Werther (de Goethe)* şi punerea lui în relaţie cu sintagma spaniolă consacrată pentru acest context – *LAS CUITAS DEL JOVEN WERTHER* –, deoarece niciunul dintre lexemele paradigmei sinonimice spaniole *SUFRIMIENTO, PADECIMIENTO, PENA, TORMENTO, DOLOR* nu acoperă la fel de bine sensul sintagmei respective, aşa cum o face *CUITAS,* care are sensul principal de „suferinţă, tristeţe, nelinişte", dar şi un subsens de „persoană care are dificultăţi în a relaţiona cu ceilalţi, sau pentru a se purta corespunzător în societatate, în general din timiditate, sau pentru că nu este obişnuit să aibă de-a face cu lumea".

● Multe dintre aceste sintagme presupun o traducere a sensului global sau figurat al operei respective: AZILUL *de noapte (titlul unei piese de M. Gorki) LOS BAJOS FONDOS,* DOCTOR *fără voie (de Molière) MÉDICO A PALOS, Punerea în* MORMÂNT (*pict.) SANTO ENTIERRO, Aventuri din epoca de* PIATRĂ *(cine.) LOS PICAPIEDRAS* ş.a.

5.4. Ambele dicţionare utilizează consecvent o mare varietate de **marci stilistice (diastratice)**[2], care indică preliminar atât *situaţiile extralingvistice, cât şi pe cele lingvistice de comunicare corectă*[3].

Multe cuvinte au două sau chiar trei mărci stilistice – A GUGĂLI *(arg., inform.)*, IBÂNCĂ (*reg., căl.*), MIŞUN (*zool., reg.*), MUCENIC *(pop., cul.)*, PITAC *(fin., înv.)*, PISTOL *(fin., ist.)*, PREOBRAJENIE *(bis., pop.)*, POSIBILISM *(ist., pol.)*, A SURMONTA (*gal. şi fig.*) – sau mărci care evidenţiază diferenţele între spaniola peninsulară şi cea vorbită în America Latină, sau chiar între variantele spaniolei peninsulare, cum ar fi: *(AMS), (AMC), (BO), (PR), (CH), (CO), (EC), (AND), (SAL)*[4] etc.

---

[1] Situaţii pe care le-am semnalat şi comentat cu alte ocazii, vezi Lozinski (2011, 2012, 2013).

[2] Pentru alte lecturi tematice de acest gen, vezi Bidu-Vrănceanu (2000, 2010) şi Lozinski (2006, 2008, 2009, 2010).

[3] Vezi astfel de lecturi tematice pentru *Dicţionarul român-italian* la Bidu-Vrănceanu (2000), iar pentru *dicţionarele bilingve româno-spaniole* articolele noastre indicate în *Bibliografie.*

[4]Abrevieri pentru *America de Sud, America Centrală, Bolivia, Puerto Rico, Chile, Columbia, Ecuador, Andalucia* şi, respectiv, *Salamanca.*

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

În ambele dicţionare se observă *marcarea riguroasă şi consecventă a termenilor din lexicul specializat,* pe domenii şi subdomenii ştiinţifice, precum şi marcarea dublă sau triplă în cazul acelor termeni care aparţin mai multor domenii: ABRAZIUNE *(geol., med., tehn.),* ARVICOL *(bot., zool.),* EMANATISM *(bis., filos.),* EMENAGOG *(med., farm.),* REGIM *(pol., ec.),* REGOLIT *(astron., geol.),* SUMATOR *(tehn., inform.),* SUPERFOSFAT *(chim., agr.),* VIRUS *(biol., inform.)* etc.

Cazurile în care dicţionarele nu marchează termenii de specialitate sunt rare, dar anumite indicaţii din cadrul articolelor suplinesc această lacună şi elucidează sensul termenilor chiar şi pentru un nespecialist.

● Astfel, deşi termenii polisemantici A EBOŞA, EBOŞARE, EBOŞĂ, EBOŞOAR, înregistraţi de *DEXI* drept termeni de specialitate în artele plastice şi domeniul metalurgiei, nu sunt marcaţi ca atare în DRS_1, există în cadrul articolelor consacrate acestora informaţii sintagmatice sau explicaţii între paranteze, care precedă echivalenţii propuşi şi care trimit la domeniul şi sensul avute în vedere.

La A EBOŞA sunt reţinute două sensuri, explicitate prin indicaţiile preliminare între paranteze – *(a degroşa)* şi respectiv *(despre ţevi)* –, termenul fiind pus în relaţie cu sinonimul interlingvistic *DESBASTAR* şi sintagma *PERFILAR POR EXTRUSIÓN*. Sub EBOŞĂ sunt înregistrate o parafrază amplă – *PREFABRICADO OBTENIDO POR DESBASTE sau POR EXTRUSIÓN* pentru sensul de „semifabricat obţinut prin eboşare", echivalentul specializat contextual *TANTEO,* precedat de explicaţia *(arte),* şi sinonimele interlingvistice *ESBOZO* şi *CROQUIS*, precedate de explicaţiile *(schiţă)* şi respectiv *(crochiu),* care precizează sensurile avute în vedere. Pentru EBOŞOAR sunt indicaţi, în mod corect echivalenţii *FORMÓN* şi *DESBASTADOR* pentru sensul „daltă", iar pentru „daltă de sculptor" *PALILLO*.

DRS_2 foloseşte mărci noi cum ar fi *(inform.), (ţig.),* (*UE),* explicitată prin *„din glosarele Uniunii Europene"*, sau inedite – *(DQ)*, care precedă echivalenţii din *Don Quijote*.

În unele cazuri, se observă o *lipsă de consecvenţă în marcarea cuvintelor din aceeaşi familie lexicală sau o marcare diferită de cea a dicţionarelor limbii române*: CHIULANGITĂ e marcat (*arg.*), deşi el este un termen familiar, MĂJAR este marcat (*înv.),* dar MĂJĂRIT apare ca termen neutru, PITARCĂ este marcat (*reg.)*, iar PITĂRCUŢĂ *(bot.),* A SINILI este marcat (reg.), SINEALĂ (pop.), iar SINILIU este nemarcat.

Alteori, se remarcă *absenţa mărcilor diastratice* pentru termeni precum BUCHER, CAHLĂ, CONABIU, A MURUI, PĂLIMAR, RĂGĂLIE, PARLAGIU, RATIERĂ, RISBERMĂ, SALAMALEC, TÂRLIE, TÂRN, ŢUCAL.

5.5. DRS_2 foloseşte frecvent şi diverse **indicaţii preliminare**, între paranteze, pentru o mai bună redare sintagmatică a sensului.

De cele mai multe ori aceste indicaţii preliminare sunt *modalităţi de dezambiguizare semantică prealabilă a cuvintelor polisemantice*: A RAŞCHETA 1. *(a curăţa de vopsea) RASQUETEAR, RASPAR; (uşor) RASPAR.* 2. *(a curăţa parchetul) ACUCHILLAR*, VAMEŞ 2. (*ist., la romani*; *în Biblie) PUBLÍCANO.*

Alteori, indicaţiile dintre paranteze din DRS_1 indică, preliminar, *sistemul de opoziţii diferit al limbii spaniole: BENĂ 1.(de autocamion) CAJA; CAJÓN. 2.(de excavator) CUCHARA, CUCHARÓN, PALA.*

Mai rar, acestea ajută la *elucidarea sensului termenului românesc* sau la *identificarea domeniului* căruia îi aparţine cuvântul intrare: ARVUNĂ (*pop., acont*) *ANTICIPO*, BIZOU (*tehn., la oglinzi, pietre preţioase*) *BISEL, CHAFLÁN*, A HOJBĂI *(reg., a scotoci) REBUSCAR, REVOLVER,* RATIERĂ *(la războiul de ţesut) CALCA*, ŢICLING *(pentru raşchetat parchetul) CUCHILLA PARA ACUCHILLAR*, ZĂVELCĂ (*pop., fotă*) *SAYA/FALDA CAMPESINA.*

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

Alteori, *glosează termenul românesc* sau *avertizează vorbitorul asupra faptului că echivalenţa este aproximativă*: ŢAPOŞ *(cu coarne ridicate în sus) CORNIVELETO,* PITĂREL (*ist., aprox.*) *SUBPANETERO, SUBPANATIER.*

DRS$_2$ oferă, între paranteze, indicaţii sau precizări ample pentru elucidarea sensului expresiei înregistrate sau a domeniului în care este folosită unitatea frazeologică respectivă: *de la Sfântul* GHEORGHE *la Sfântul Dumitru (în cazul mutărilor/contractelor) DE PASCUA A SAN JUAN, a se ţine de/a umbla cu* IORDANE *a) (a spune vorbe goale) DECIR BOBERÍAS; b) (a se ţine de prostii) BOBEAR/HACER BOBADAS/BOBERÍAS, ghem* NEUROFIBRILAR *(în Alzheimer) OVILLO NEUROFIBRILAR.*

6. Probleme importante de punere în relaţie a două limbi pun termenii care trimit la **realitatea extralingvistică specifică.**

Dicţionarele bilingve conţin un număr variabil de **glose**, care ţin locul de echivalenţi pentru *termenii referitori la realităţile socioculturale specifice* ţării respective.

● Autorii *DRS*$_2$, de exemplu, recurg la o **parafrază explicativă**, care urmează îndeaproape definiţia din dicţionarele limbii române, în cazul *termenilor gastronomici* (BULZ, MUCENIC, SARMA), al cuvintelor care trimit la *particularităţi culturale sau istorice* (ARNICI, CALOIAN, DENIE, A PROHODI, SĂSIME, UNGUREAN, DECREŢEI, DOSARIADĂ), al *arhaismelor, marcate (ist.), care denumesc profesii sau demnităţi din trecut* (BOGASIER, CAPUCHEHAIE, CAPUGIU, NARGHELEGIU, PITĂRIE, POSTELNIC, ŞĂTRAR), *al cuvintelor populare şi regionalismelor* (A ARVUNI, BUDUROI, A HORPĂI, A SINILI, ŞPERLĂ), al *cuvintelor care denumesc obiecte de vestimentaţie* (CAŢAVEICĂ, CIOARECI, ZĂBUN).

Autorii ambelor dicţionare folosesc în puţine cazuri **un echivalent din cultura-ţintă.**

● De exemplu, pentru VICLEIM în *DRS*$_1$ este indicat echivalentul *BELÉN*, care este o falsă echivalenţă, deoarece *BELÉN* înseamnă „reprezentare din carton şi alte materiale a naşterii lui Isus, care se pune la Crăciun în casele credincioşilor catolici", pe când VICLEIM este, potrivit *DEX*, „veche dramă populară de origine creştină reprezentând naşterea lui Cristos, jucată la ţară, în perioada Crăciunului, de către flăcăi costumaţi".

● În cazul lui CĂLUŞAR lexicografii recurg la un *împrumut*, dar şi la o glosă dublată de *un echivalent cultural* –*„CĂLUŞARII" (DANZA FOLCLÓRICA PARECIDA A "ELS BATONERS" DE GÉLIDA)* –, soluţie care redă în mare măsură sensul cuvântului românesc.

● În schimb, corespondentul *COTILLÓN*, indicat pentru *petrecere de* BOBOTEAZĂ, redă aproximativ sensul sintagmei româneşti, deoarece *COTILLÓN* înseamnă „petrecere de Revelion".

● Dacă BÂZA (*joc)* este pus în relaţie cu *un echivalent cultural ADIVINA QUIÉN TE DIO (QUE LA MANO TE CORTÓ)*, în schimb *a juca* BÂZA este glosat prin *JUGAR A ESTATUAS MUDAS E* INMÓVILES, o parafraza care nu elucideaza sensul sintagmei româneşti.

● În alte cazuri *DRS*$_1$ recurge la un **calc semantic** sau la **un împrumut***:* GHIAUR *(ist.)* – *GIAUR*; *INFIEL*, HORA – *HORA (DANZA POPULAR)*, COBZAR – *TOCADOR DE COBZA.*

7. Stadiul cercetărilor asupra sinonimiei şi interesul sporit pentru studiul limbilor străine impun o discuţie de sinteză care să adune la un loc achiziţiile teoretice şi analizele concrete.

Analizele noastre pe un material concret bogat au pus în evidenţă complexitatea punerii în relaţie a două limbi într-un dicţionar bilingv.

Rezultatele şi concluziile acestei analize prezintă interes pentru *semantica contrastivă, lexicografie, metalexicografie şi didactica limbilor.*

Diferenţele de organizare semantică între limbile română şi spaniolă condiţionează şi limitează de multe ori punerea în corespondenţă a acestora. Analiza corpusului nostru a pus în evidenţă trei clase de *divergenţe de traducere*, şi anume: cele care privesc *numărul unităţilor*

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

de semnificaţie, cele de natură *paradigmatică*, determinate de *specificul decupajului lingvistic* al celor două limbi şi cele determinate de *factorul extralingvistic*.

Analiza a confirmat *teza specificului limbilor în redarea aceleiaşi realităţi extralingvistice*. Între cele două limbi puse în relaţie se manifestă o *asimetrie în organizarea relaţiilor de polisemie şi sinonimie* la nivelul tuturor vocabularelor analizate.

Spaniola are lexicalizări şi opoziţii mai numeroase decât româna, care se manifestă la nivelul tuturor claselor semantice analizate.

În condiţiile creării de noi sensuri din cauza realităţii lingvistice modificate şi ale deschiderii codurilor terminologiilor ar interesa, pentru elaborarea altor dicţionare bilingve sau pentru o reeditare a celor existente, atât o reorganizare a corpusurilor acestora, cât şi o evaluare a echivalenţelor propuse pentru o serie de termeni.

Concluziile acestei analize privesc şi *eficienţa practicării metalexicografiei cu aplicaţie la dicţionarele bilingve*. Criteriile ştiinţifice şi modelele de lectură propuse de metalexicografie pot face mai eficientă operaţia consultării acestora şi pot contribui la *ameliorarea competenţei lingvistice lexicale şi comunicative* într-o limbă străină.

SIGLE

DSL = Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, 2001, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Nemira.

DRS$_1$ = Calciu, Alexandru, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, 1979, *Dictionar român-spaniol*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

DRS$_2$ = Calciu, Alexandru, Zaira Samharadze, 2009, *Dicţionar român-spaniol*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

BIBLIOGRAFIE

Béjoint, Henri, Philippe Thoiron (coord.), 1996, *Les dictionnaires bilingues*, Louvaine la Neuve,Edition Duculot.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2000, „Dicţionarele bilingve din perspectiva metalexicografiei", *Limbă şi literatură*, vol. I-II, p. 11–17.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte,* Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), 2010, *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Narcisa Forăscu, 2005, *Limba română contemporană. Lexicul*, Bucureşti, Humanitas Educaţional.

Clas, André, 1996, „Problèmes de préparation rédactionnelle de dictionnaires bilingues spécialisés: Quelques réflexions", în Béjoint și Thoiron (coord.), p. 199-211.

Corbin, Pierre, 1989, „Lire les dictionnaires. Pour la constitution en champs de récherche de la lecture critique des textes léxicographiques français contemporains", *Le français dans le monde*, nr. *Léxiques,* p. 31–41.

Coşeriu, Eugen, 2000, *Lecţii de lingvistică generală*, Chişinău, Editura Arc.

Forăscu, Narcisa, 2007, *Sinonimia: teorie şi practică*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Lozinski, Carmen, 2006, „Problemele sensului în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 297–306.

Lozinski, Carmen, 2008, „Problemele polisemiei în limbile română şi spaniolă. Sensuri noi în dicţionarele bilingve", în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Limba română. Dinamica*

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)

limbii, dinamica interpretării. *Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba romana (Bucureşti, 7-8 decembrie 2007)*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 629–632.
Lozinski, Carmen, 2009, „Terminologiile în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), *Limba română. Teme actuale. Actele celui de al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 5-6 decembrie 2008)*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 549–554.
Lozinski, Carmen, 2010a, „Sinonimie şi echivalenţă interlingvistică în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (eds.), *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 4-5 decembrie 2009)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 257–263.
Lozinski, Carmen, 2010b, „Termeni specializaţi în dicţionarele bilingve (româno-spaniole)", în Bidu-Vrănceanu (coord.), 2010, p. 273–288.
Lozinski, Carmen, 2011, „Noul Dicţionar român-spaniol. Aspecte macro- şi micro-structurale", în Rodica Zafiu, Camelia Uşurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), *Limba română: Ipostaze ale variaţiei lingvistice. Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 3-4 decembrie 2010)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 275–283.
Lozinski, Carmen, 2012, „Cuvinte şi sensuri recente în Noul Dicţionar român-spaniol", în Rodica Zafiu, Ariadna Ştefănescu (eds.), *Limba română: Direcţii actuale în cercetarea lingvistică. Actele celui de al 11-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 9-10 decembrie 2011)*, vol. II, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 127–132.
Lozinski, Carmen, 2013, „Frazeologia româno-spaniolă. Problemele echivalării şi traducerii", în Rodica Zafiu, Ariadna Ştefănescu, Carmen Mîrzea Vasile, Raluca Brăescu (eds.), *Limba română: variaţie sincronică, variaţie diacronică. Actele celui de al 12-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 14-15 decembrie 2012)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 189–196.
Lozinski, Carmen, 2014, „Structuri semantice în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Ariadna Ştefănescu (eds.), *Limba română: Diacronie şi sincronie în studiul limbii române. Actele celui de al 13-lea Colocviu al Departamentului de limba română (Bucureşti, 13-14 decembrie 2013)*, vol. II, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 335–343.
Lozinski, Carmen, 2015, „Mărcile diastratice în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Claudia Ene (eds.), *Variaţia lingvistică: Probleme actuale. Actele celui de al 13-lea Colocviu al Departamentului de limba română (Bucureşti, 28-29 noiembrie 2014)*, vol. II, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 215–224.
Marello, Carla, 1993, *Dizionari bilingui*, Bologna, Zanichelli.
Stati, Sorin, 1978, *Manuale di semantica descrittiva*, Napoli, Liguori.
Szende, Thomas, 1996, „Problèmes d'équivalence dans les dictionnaires bilingues", în Béjoint, Thoiron (coord.), p. 111-126.

SYNONYMY IN BILINGUAL LEXICOGRAPHY

(*Abstract*)

Our work concentrates on the conditions of interlingual synonymy, emphasizes the structural differences between Romanian and Spanish, and analyses the way in which some words and meanings are reflected and translated in a Romanian-Spanish dictionary.

BDD-V2344 © 2016 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:00:37 UTC)